

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ «КИЇВСЬКИЙ
ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ»

**ПРОГРАМА
КУРСУ ЗА ВИБОРОМ ДЛЯ УЧНІВ 9 КЛАСУ**

**«ЕКОНОМІЧНА І СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ
КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ»**

(17 ГОДИН)

Програму схвалено комісією з географії Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (лист ДНУ "Інститут інноваційних технологій і змісту освіти" Міністерства освіти і науки України від 26.06.2015 №14.1/12-Г-727)

Укладачі:

Олійник Я.Б., декан географічного факультету
Київського національного університету імені Тараса
Шевченка, доктор економічних наук, професор;

Совенко Валерій Володимирович, методист
навчально-методичного кабінету природничих
дисциплін та регіонального краєзнавства
Комунального навчального закладу Київської
обласної ради "Київський обласний інститут
післядипломної освіти педагогічних кадрів", вчитель-
методист;

Шевченко Любов Миколаївна, вчитель географії
Яготинської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів
№1 Яготинської районної ради Київської області,
вчитель-методист.

**Біла Церква
2015**

Програма курсу за вибором для учнів 9 класу «Економічна і соціальна географія Київської області» (17 год)

Укладачі:

Олійник Ярослав Богданович, декан географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор економічних наук, професор;

Совенко Валерій Володимирович, методист навчально-методичного кабінету природничих дисциплін та регіонального краєзнавства Комунального навчального закладу Київської обласної ради "Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів", вчитель-методист;

Шевченко Любов Миколаївна, вчитель географії Яготинської загальноосвітньої школи I-III ступенів №1 Яготинської районної ради Київської області, вчитель-методист.

Рецензенти:

Часнікова Олена Володимирівна, доцент кафедри педагогічної майстерності Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», кандидат педагогічних наук;

Сікачина Людмила Василівна, вчитель географії Пищиківської загальноосвітньої школи I-III ступенів Сквирської районної ради, спеціаліст вищої категорії, старший учитель.

Пояснювальна записка

Географічний природний комплекс рідного краю є тим зрозумілим підґрунтям, до якого вчитель з успіхом може звертатись для пояснень, порівнянь та ілюстрацій під час навчання географії, а робота учнів з вивчення свого краю – засіб для безпосереднього пізнання географічних, економічних і суспільних явищ.

Великий педагог К.Д. Ушинський рекомендував навчати географії «колом, що розширюється»: від знайомого – до загального, від близького (свого краю) до далекого (всієї країни). У кожному районі зосереджена маса відомостей – історичних, географічних, етнографічних, статистичних та інших, які вчитель має змогу використовувати при реалізації програми даного курсу.

Мета курсу: сформувати цілісне уявлення про природно-господарський комплекс Київської області, розширити та поглибити навчально-пізнавальну, інформаційну, комунікативну, ціннісно-сміслову компетенції.

Основні завдання курсу:

- розширити та поглибити географічні уявлення про рідний край;
- допомогти зрозуміти співвідношення і взаємозв'язки між окремими компонентами географічного та соціально-економічного середовища;
- сприяти формуванню економічного мислення як основи для побудови суспільства сталого розвитку;
- здійснювати профорієнтаційне виховання з метою вибору професій, потрібних у своєму краї.

Зміст програми складається зі Вступу та 4-х розділів, які тісно пов'язані між собою:

- I. Київщина на карті України.
- II. Населення та трудові ресурси Київської області.
- III. Господарський комплекс Київської області.
- IV. Господарство свого адміністративного району.

Програма передбачає виконання 9-ти практичних робіт, 2-х міні-проектів та здійснення екскурсії на місцеве промислове чи сільськогосподарське підприємство.

Особливістю даного курсу є широке використання статистичних джерел – це насамперед обласні збірники і довідники, в яких узагальнено матеріал за багато років. Важливі дані про окремі населені пункти, підприємства району можна взяти в обласних та районних статистичних управліннях.

Постійне джерело даних – періодична преса, картографічні та енциклопедичні джерела, а також інтернет-ресурси, наприклад, <http://geographer.com.ua/>, де є сторінки, які присвячені географії Київської області.

**Програма курсу
(17 годин)**

№ з/п	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів
1	1	Вступ	
	1	Предмет економічної і соціальної географії Київської області. Місце курсу в системі географічних знань. Джерела відомостей про свою місцевість.	Учень: називає , що є предметом вивчення курсу економічної і соціальної географії Київщини; знає основні джерела інформації про свою місцевість; розуміє взаємозв'язки курсу з природничими та суспільно-гуманітарними науками.
2	2	Розділ І. Київщина на карті України	
	1	Тема 1. Економіко-географічне та геополітичне положення Київської області, його позитивні і негативні риси. Практична робота №1. Позначення на контурній карті України меж Київської області та сусідніх з нею областей, підписування їх географічних назв.	Учень: називає сусідні області та країни, розміри області; показує на карті України межі області; характеризує позитивні та негативні риси ЕГП та ГПП області; порівнює географічне положення Київської області з іншими областями України.
	1	Тема 2. Історія утворення та сучасний адміністративно-територіальний поділ Київської області. Практична робота №2. Нанесення на контурну карту Київської області адміністративних одиниць. Міні-проект: «Адміністративно-територіальна реформа області».	Учень: називає одиниці адміністративного поділу області, дату утворення області; показує адміністративні райони, міста обласного значення та райцентри; пояснює доцільність змін та економічну вигоду від адміністративно-територіальної реформи.
	1		
3	2	Розділ ІІ. Населення та трудові ресурси Київської області	
	1	Тема 1. Кількість, розміщення і густота населення, вікова та статева	Учень: називає демографічні показники області;

		структура, природний та механічний рух населення області. Причини погіршення демографічної ситуації. Практична робота №3. Порівняльний аналіз демографічних показників Київської області та інших областей України.	порівнює демографічні показники різних областей; аналізує статистичні дані; пояснює причини депопуляції, внутрішніх і зовнішніх міграцій; прогнозує демографічну ситуацію в області.
	1	Тема 2. Національний склад населення області. Сільське та міське населення. Міста обласного та районного значення. Трудові ресурси, зайнятість населення області, порівняння з іншими областями.	Учень: характеризує національний склад населення області, забезпеченість трудовими ресурсами, їхній якісний склад; пояснює причини змін в структурі та якості трудових ресурсів; показує на карті області міста обласного значення.
4	9	Розділ III. Господарський комплекс Київської області	
	1	Тема 1. Загальна характеристика господарства Київської області. Галузева структура господарства. Сучасні зміни в структурі та організації виробництва. Типи підприємств за формами власності. Економічний потенціал області.	Учень: називає галузі спеціалізації області; характеризує особливості галузевої та територіальної структури господарства області; порівнює її зі структурою господарства України; аналізує основні показники соціально-економічного розвитку; пояснює саме таку спеціалізацію господарства.
	1	Тема 2. Паливно-енергетичний комплекс Київської області. Сировинна база. Типи електростанцій та їх розміщення в межах області. Екологічні проблеми електроенергетики. Можливості використання нетрадиційних способів одержання енергії. Практична робота №4. Позначення на контурній	Учень: визначає особливості сировинної бази ПЕК області; оцінює значення галузей ПЕК в господарстві області; аналізує вплив електроенергетики на екологію області; показує на карті області родовища торфу, бурого вугілля, ТЕС, ТЕЦ, ГЕС, ГАЕС, ЛЕП; прогнозує розвиток нетрадиційної енергетики в області.

	карті області основних електростанцій. Міні-проект: «Альтернативні джерела енергії Київської області»	
1	Тема 3. Чорна металургія, машинобудування, хімічна промисловість Київської області. Чинники розміщення та географія галузей. Проблеми і перспективи розвитку галузей. Практична робота №5. Позначення на контурній карті області центрів металургії, машинобудування, хімічної промисловості.	Учень: називає основні центри металургії, машинобудування, хімічної промисловості в області та їх продукцію; пояснює чинники розміщення галузей; показує на карті області центри розвитку галузей; обґрунтовує доцільність встановлення кооперативних зв'язків з іншими галузями.
1	Тема 4. Лісова та деревообробна промисловість, промисловість будівельних матеріалів. Галузева структура, сировинна база, чинники розміщення та основна продукція цих галузей, що виробляється в області. Проблеми лісозаготівлі та лісовідтворення. Практична робота №6. Позначення на контурній карті області центрів деревообробної, целюлозно-паперової, найбільших центрів будівельної промисловості.	Учень: називає основні галузі лісової, деревообробної промисловості та промисловості будівельних матеріалів, наявні в області, та їх продукцію; характеризує сировинну базу; пояснює чинники розміщення галузей; показує на карті райони сировини, найбільші центри виробництва продукції деревообробної промисловості і промисловості будівельних матеріалів.
1	Тема 5. Легка промисловість. Харчова промисловість. Галузева та територіальна структура. Виробництва на базі художніх промислів. Чинники розміщення. Проблеми і перспективи	Учень: називає галузі легкої та харчової промисловості та продукцію, що виробляють підприємства області; пояснює чинники розміщення; характеризує виробничі зв'язки, значення галузей для задоволення потреб населення;

	розвитку галузей. Практична робота №7. Позначення на контурній карті області найбільших центрів швейної, трикотажної галузей та центрів харчової промисловості.	показує на карті найбільші центри та підприємства легкої і харчової галузей області.
1	Тема 6. Сільське господарство. Значення сільського господарства для області. Природно-географічні чинники розвитку сільського господарства. Сільськогосподарські угіддя, їх структура. Потреба в меліорації. Галузева структура рослинництва і тваринництва. Зональна спеціалізація сільського господарства. Вплив аграрних реформ на сільськогосподарське виробництво в області. Практична робота №8. Нанесення на контурну карту області зон спеціалізації сільського господарства.	Учень: називає галузеву структуру сільського господарства і структуру сільськогосподарських угідь; визначає природні особливості ведення сільського господарства в області та види необхідної меліорації; характеризує зони сільськогосподарської спеціалізації; пояснює значення сільського господарства в економіці області; аналізує зміни у виробництві сільськогосподарської продукції за останні роки; оцінює вплив реформ у сільському господарстві на галузеву структуру та виробництво основної продукції; показує на карті зони сільськогосподарської спеціалізації.
1	Тема 7. Соціальна сфера області. Сфера послуг. Виробництво товарів народного споживання. Розвиток освіти, науки, культури, медицини, банківської системи. Сфера рекреації. Доходи і рівень життя. Проблеми і перспективи розвитку соціальної сфери.	Учень: називає складові соціальної сфери; характеризує рівень розвитку окремих галузей та їх проблеми; порівнює доходи і рівень життя населення своєї області з середніми по Україні; оцінює можливості області в сфері рекреації.
1	Тема 8. Транспорт. Види транспорту: залізничний, автомобільний, річковий, повітряний, трубопровідний. Головні	Учень: називає види транспорту; показує на карті основні транспортні вузли і транспортні магістралі;

		транспортні магістралі. Транспортні вузли. Міжнародні транспортні коридори, які проходять через територію області. Проблеми і перспективи розвитку.	оцінює стан розвитку та значення для економіки транспортної системи; висловлює судження про проблеми і перспективи розвитку транспорту в області.
	1	Тема 9. Зовнішні економічні зв'язки, їх структура та обсяг. Інвестиційні потоки, привабливі напрями діяльності. Туристичні об'єкти. Практична робота №9. Складання маршрутів туристичних подорожей областю.	Учень: називає форми зовнішніх економічних зв'язків та співробітництва; визначає структуру та обсяг торгівлі; аналізує статистичні дані щодо обсягів інвестиційних потоків; показує на карті об'єкти туризму.
5	1	Розділ IV. Географія свого адміністративного району	
		Тема 1. Географічна характеристика свого адміністративного району. Особливості географічного положення та його вплив на господарську спеціалізацію. Природні умови і ресурси, їх оцінка. Населення і трудові ресурси. Демографічна ситуація. Найбільші міські та сільські ради. Загальна характеристика господарства. Промисловість. Сільське господарство. Транспорт. Проблеми і перспективи розвитку.	Учень: порівнює географічне положення свого району з іншими; характеризує природні умови і ресурси, населення, господарство свого району; оцінює рівень розвитку господарства району; висловлює судження щодо шляхів розв'язання існуючих господарських і соціальних проблем.
6	2	Екскурсія на місцеве підприємство	

Література

1. Гілецький Йосип, Географія: «Економічна і соціальна географія України» Підручник для учнів 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. – Тернопіль. Підручники і посібники. 2009. – 272 с.
2. Губарев В.К. Географія України: Довідник школяра і студента. – Донецьк: ТОВВКФ «БАО», 2005. – 416 с.
3. Навчально-методичні матеріали до викладання курсу київщинознавства в 6 класі: Посібник/Автори-упорядники: А.І. Довгань, В.В. Совенко. – Вишневе: КПВД «Педагогіка», 2002. – 69 с.
4. Довгань А.І., Совенко В.В., Гудима В.М. Київщинознавство. Підручник для 7 класу загальноосвітньої школи. – Біла Церква. КОІПОПК. 2004. – 118 с.
5. Київщинознавство 8 кл.: Навчально-методичний посібник/ автори-упорядники.: В.М. Гудима, А.І. Довгань, В.В. Совенко, – Біла Церква: КОІПОПК, 2006. – 240 с.
6. Київщинознавство. 10 кл. Навчально-методичний посібник. Автори-упорядники: А.І. Довгань, В.В. Совенко, В.М. Гудима. – Біла Церква: КОІПОПК, 2003. – 159 с.
7. А.І. Довгань, В.В. Совенко, В.М. Гудима. Київщинознавство 11 клас. Навчально-методичний посібник. – Біла Церква: КОІПОПК, 2004. – 230 с.
8. Київщинознавство: Посібник для вчителя, за ред. І.Л. Лікарчука. – К.: [Вид. Ешке О. М.], 2001. – Вип. 1. – 295 с.
9. Київщина. Географічний атлас: Моя мала Батьківщина – К.: ТОВ «Мапа», 2007. – 24 с.
10. Київщинознавство. Навчальний посібник. Упорядник Б.О. Чернов. – К.: Міленіум, 2007. – 310 с.
11. Комплексний атлас Київської області/ О. В. Онищак, О. Ю. Король, О. В. Радченко та ін.. – К.: ДНВП «Картографія», 2009. – 80 с.
12. Корнєєв В.П., Корнєєв О.В. Методика вивчення курсу «Рідний край»: Посібник для вчителя. – Кам'янець-Подільський: «Абетка-Нова», 2002. – 220 с.
13. Спектор Ф.Н., Колесник Ж.Б. Географія рідного краю: Київщина. Навчальний посібник для 5 класу/ За ред. А.Й. Сиротенка – К., 1998. – 120 с.
14. Хрестоматія з географії України: Посібник для вчителя / Упорядники П.О. Масляк, П.Г. Шищенко, К.: Генеза, 1994. – 448 с.
15. Яценко В.С. Географія рідного краю. Київщина: Підручник для 5 класу загальноосвітніх шкіл Київської області / За ред. Л.Б. Паламарчук. – К.: Магістр – S, 1997. – 120 с.